

MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 10/2009 vp

Valtioneuvoston selonteko EU-politiikasta

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 16 päivänä huhtikuuta 2009 lähettäessään valtioneuvoston selonteon EU-politiikasta (VNS 4/2009 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi suureen valiokuntaan samalla päättänyt, että muut valiokunnat voivat halutessaan antaa lausuntonsa suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- maa- ja metsätalousministeri Sirkka-Liisa Anttila
- jäsen Kyösti Virrankoski, Euroopan parlamentti
- neuvotteleva virkamies Aulikki Hulmi ja maatalousneuvos Matti Hannula, maa- ja metsätalousministeriö

- erityisasiantuntija Jyri Ollila, valtioneuvoston kanslia, EU-sihteeristö
- ulkoasiainsihteerin Lauri Voionmaa, ulkoasiainministeriö
- yksikön johtaja Jaana Jääskeläinen, oikeusministeriö
- johtaja Simo Tiainen, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- asiamies Rikard Korkman, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Elintarviketeollisuusliitto ry
- Metsäteollisuus ry
- erikoistutkija Tuomas Kuhmonen, Jyväskylän yliopisto.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Valtioneuvoston selonteko EU-politiikasta käsittelee valiokunnan toimialan kannalta tärkeitä asioita; EU-vaikuttaminen ja päätöksentekoon osallistuminen ovat nykyään maatalouspolitiikan keskeisiä osatekijöitä. Maatalous sekä alue- ja rakennepolitiikka ovat perinteisesti olleet EU-budjetin keskeisiä painopistealueita. Selonteossa on käsitelty suurin osa tärkeimmistä maatalouspolitiikan EU-linjauksista ja maaseutupolitiikasta sekä käyty läpi alue- ja rakennepolitiikkaa.

Valiokunta pitää välttämättömänä yleisenä lähtökohtana sitä, että Suomen maatalouden erityisasema turvataan EU:ssa myös jatkossa. Maataloutta tulee voida harjoittaa tulevaisuudessa kin koko maassa. Maamme perheviljelmiin perustuvalle maataloudelle tulee taata tuotantotedellytykset sen kaikilla perinteisillä tuotannonaloilla ja tuotantoalueilla. Valiokunta korostaa kin, että maatalouspolitiikka on pidettävä Suomen keskeisenä EU-politiikan painopistealueena.

Maatalouspoliittisten uudistusten aikajänne EU:ssa on ollut aivan liian lyhyt. Koska maatalous ja maataloustuotanto ovat pitkäjänteistä toimintaa, myös niitä säätelevän politiikan tulee olla nykyistä pitkäjänteisempää. Maataloustuotanto on jatkuvasti merkitykseltään korostuva politiikan alue koko maailmassa. Maataloustuotannon on kaksinkertaistuttava vuoteen 2050 mennessä, jotta voidaan ruokkia kasvava väestö ja samalla sopeutua ilmastomuutokseen.

Suomen jäsenyysneuvotteluissa tuotiin aikaan painokkaasti esiin Suomen poikkeukselliset pohjoiset ilmasto-olosuhteet. Valiokunta toteaa, että EU:n taholta on tunnustettu tämä luonnonmaantieteellinen tosiasia maamme liittymissopimuksessa ja EU:n myöhemmissäkin päätöksissä. Valiokunta korostaa lisäksi sitä, että myös Eurooppa-neuvosto on hyväksynyt periaatteen, jonka mukaan monitoiminnallinen maatalous säilytetään kaikilla Euroopan alueilla.

Etelä-Suomen eli AB-tukialueen kansallinen tuki perustuu Suomen liittymissopimuksen artiklaan 141, joka on mahdollistanut kansallisen tuen maksamisen liittymisestä aiheutuviin vakaviin vaikeuksiin. Artiklassa ei kuitenkaan tarkemmin määritellä vakavia vaikeuksia eikä tuen kestoaikaa. Valiokunta pitää artiklan ainoana oikeana tulkintana sitä, että siinä tarkoitetaan pysyviä vaikeuksia ja pysyvää tukijärjestelmää. Maatalouden harjoittaminen myös A- ja B-alueilla edellyttää tulevaisuudessakin riittävää kansallista tuotanto- ja investointitukea. Suomen liittymissopimus (artikla 142) sisältää keskeisenä elementtinä oikeuden maksaa kansallista pohjoista tukea 62. leveyspiirin pohjoispuolisille ja siihen rajoitettuille alueille eli C-tukialueille (Pohjoinen tuki).

Kansallisilla tukipoliittisilla keinoilla on osin kyetty tukemaan ja ohjaamaan tuotantoa toimintaympäristön muutoksessa. Valiokunta korostaa, että laaja kannattava maataloustuotanto ei ole Suomessa maailmanmarkkinahinnoin mahdollista ilman erityisolosuhteet kompensoivaa tukijärjestelmää. Edellä todetun mukaisesti on välttämätöntä, että EU:n yhteismarkkinoilla voidaan myös kansallisin päätöksin ja toimenpitein

vahvistaa tuotantoketjun suhteellista kilpailukykyä pitkäjänteisemmin.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että historiallisista syistä johtuu myös Suomen Keski-Euroopan maita huomattavasti alhaisempi EU-rahoitteisen tuen taso ja samalla merkittävä kansallisen tuen tarve. Jo ennen maamme liittymistä EU:n jäseneksi yhteistä maatalouspolitiikkaa oli muutettu siten, että korkean satotason maille ns. CAP-tuet, jotka ovat EU:n kokonaan rahoittamia tukia maataloustuotteiden alentuneista hinnoista aiheutuneiden tulonmenetysten korvaamiseksi, muodostuivat matalan satotason maita korkeammiksi. EU:ssa on siirrytty ns. terveystarkastuksen myötä entistä selvemmin tuotannosta irrotettuun tukeen, ja tuotantoon kytettyjä tukia voidaan käyttää enää rajoitetusti. Maitokiintiöt ovat olleet kuitenkin erittäin toimiva järjestelmä, josta ei tule luopua. Valiokunta katsoo, että ilman tuotantoon sidottuja tukia tuotanto maassamme uhkaa vähetä. Nykyinen tukipolitiikka onkin koettu monin tavoin epäoikeudenmukaiseksi.

Politiikan eriyttämiseen johtanut rajalinja AB/C-alueiden välillä on ollut viljelijöitä jakava asia Suomen koko EU-jäsenyyden ajan. Valiokunta pitää asianmukaisena selonteossa esitettyä tavoitetta saada koko maahan mahdollisimman yhtenäinen tukijärjestelmä, joka turvaa maataloustuotannon edellytykset myös Etelä-Suomessa pohjoisen tukijärjestelmää heikentämättä. Valiokunta katsoo, että tämä tarkoittaa tarvetta kyetä jatkossa vähentämään 141- ja 142-tukialueiden eroja nykyisiä tukijärjestelmiä heikentämättä ja liittymissopimukseen puuttumatta. Valiokunta toteaa lisäksi, että LFA-tukeen ollaan valmistelemassa muutoksia, joiden mukaan LFA-alueiden määrä pienenee ja kriteerit muuttuisivat enemmän luonnonolosuhteisiin liittyviksi. Järjestelmää tuleekin kehittää siihen suuntaan, että se vastaa paremmin maatalouden kannalta tuen todellista tarvetta ja on selkeämmin eräänlainen perustuen päälle Suomen epäsuotuisten luonnonolosuhteiden ja lyhyen kasvukauden seurauksena maksettava korvaus. Lisäksi LFA-ylärajat tulee jatkossa poistaa.

Valiokunta pitää välttämättömänä, että tulevaisuudessa harjoitettavalla maatalouspolitiikalla taataan turvallisen ruoan saatavuus sekä erityisesti huoltovarmuuden korkea taso kaikissa olosuhteissa. Suomen on kyettävä ylläpitämään ja kehittämään edelleen korkealaatuista ja kestävästi tuotettua omaa elintarviketuotantoa. Selonteossa on todettu, että viljelijöillä pitää olla oikeus geenimuuntelusta vapaaseen tuotantoon ja kuluttajilla siitä vapaisiin tuotteisiin. Valiokunta katsoo, että geenimuunneltua tuotantoa koskeva päätöksenteko tulee olla EU:ssa kansallista.

Valiokunta korostaa, että maamme elintarvikehuoltovarmuusnäkökohdat on otettava nykyistä painokkaammin huomioon myös EU-politiikassa, sillä jokaisella valtiolla on oikeus ja velvollisuus huolehtia kansalaistensa elintarvikkeiden saatavuudesta ja niiden turvallisuudesta. EU:n maatalouspolitiikan eräänä perustavoitteena on ollut perustamissopimuksesta lähtien maataloustuotteiden saatavuuden turvaaminen. Tämä tavoite ei ole kuitenkaan mitenkään konkretisoitunut, ja EU onkin nähnyt aikaisemmin ongelmaksi lähinnä ylituotannon. EU:ssa ei ole vielä nähty maatalouden huoltovarmuuskysymyksiä riittävästi maatalouspolitiikkaan olennaisesti kuuluviksi osiksi.

Valiokunta pitää tärkeänä, että elintarviketurvallisuuteen ja elintarvikkeiden puhtauden säilyttämiseen kiinnitetään EU-politiikassa erityistä huomiota. Hyötyeläinten terveystilanne Suomessa on kansainvälisessä vertailussa edelleen erittäin hyvä, ja kotimaiset elintarvikkeet ovatkin lähtökohtaisesti erittäin puhtaita ja turvallisia. Sisämarkkinapolitiikan sääntelyä kehitettäessä tuleekin ottaa huomioon suomalaisen varsin tautivapaan tuotannon säilyttämisen tärkeä merkitys.

Suomessa on käytössä maatalousmaata noin 2,3 milj. hehtaaria, joka on riittävästi sekä omavaraiseen maataloustuotantoon että osin uusiutuvan energian tuottamiseen, mikäli tuotannon kannattavuudesta kyetään huolehtimaan. Jos maataloustuotannon kehittämisestä ei huolehdita systemaattisesti myös syrjäisillä alueilla, tulevaisuuden ruokakriisit johtavat suuriin ongelmiin. Maailman väestö kasvaa nopeasti ja samal-

la ilmastonmuutos sekä maatalousmaan kutistuminen haastavat maailman ruuantuotantokapasiteetin riittävyyden ennennäkemättömällä tavalla. Ruokaa ei jatkossa välttämättä voi aina hankkia maailmanmarkkinoilta, vaan merkittäviä omia varmuusvarastoja on pidettävä yllä. Tämä vaatii myös samalla panostamista lähiruokaan ja kotimaiseen jalostusteollisuuteen.

Valiokunta kiinnittää erityistä huomiota maatalouteen ja maaseudun kehittämiseen liittyvän byrokratian karsimisen tärkeyteen EU:n maatalouspolitiikkaa kehitettäessä. Yhteisön nykyinen maatalouden tukijärjestelmä on kohtuuttoman monimutkainen, joten tukijärjestelmiä yksinkertaistavat uudistukset ovat välttämättömiä. Hallinnollinen taakka on jatkuvasti kasvanut EU-jäsenyyden aikana, ja sitä tulee kyetä vähentämään ja yksinkertaistamaan nopealla aikataululla. Valiokunta korostaa, että hallinnollisen taakan vähentäminen tulee ottaa maatalouspolitiikkaa kehitettäessä keskeiseksi painopistealueeksi.

Unionin budjetin tulevaisuus on olennainen osa Suomen EU-politiikkaan liittyvistä haasteista. Valiokunta pitää tärkeänä, että budjetin painopiste pysyy edelleen maatalous- ja maaseutupolitiikassa. Suomen jäsenmaksujen vastineeksi tulee ohjata jatkossakin maatalous- ja maaseututukia. EU:n budjetin osalta valiokunta ei yhdy selonteossa esitettyyn näkemykseen rahoituskehyskauden lyhentämisestä viiteen vuoteen. Valiokunta katsoo, että viiden vuoden budjettikausi toisi entistäkin enemmän lyhytjänteisyyttä maaseudun kehittämis- ja aluepolitiikkaan. Heikkoutena on lisäksi hankalien rahoitusneuvottelujen toistuminen useammin ja ohjelmien toimeenpanoon liittyvä kasvava epävarmuus. Lyhyemmän ohjelmakauden vuoksi olisi myös todennäköistä hallinnollisen taakan kasvu vielä tämänhetkisestä. Erityistä huomiota tulee jatkossa kiinnittää siihen, että rahoituskehyskauden vaihtuessa vanhojen ohjelmien jatkuminen turvataan nykyistä paremmin siihen asti, kunnes uudet ohjelmat ovat tulleet voimaan.

Maamme erityisolosuhteet on huomioitava alue- ja rakennepolitiikassa jatkossakin. Tältä osin haasteena on myös ikääntyminen ja väestö-

pohjan oheneminen. Selonteossa mainitaan läheisyysperiaatteen merkitys ja aluepolitiikan osalta myös yksinkertaistamistavoite. Valiokunta pitää tärkeänä, että läheisyysperiaatetta noudatettaisiin maaseudun kehittämisessä nykyistä laajemmin. Maaseudun kehittämiseen suunnataan tulevaisuudessa ilmeisesti lisää varoja, mutta samalla komission varsin byrokraattinen ohjausote rahoituksesta on tiivistymässä. Esimerkiksi Manner-Suomen maaseutuohjelman tuloksellisuutta mittaavat perus-, tuotos-, tulos- ja vaikutusindikaattorit (161 kpl) on määritelty tarkasti kaikille jäsenvaltioille samanlaisiksi. Valiokunta katsoo, että maaseudun kehittämishankkeiden hyötysuhde on yleisesti arvioituna heikentynyt ja paisunut hallinnollinen ohjaus on vienyt huomiota maaseudun kehityksen kannalta täysin toissijaisiin asioihin. Ohjelma- ja hankeperusteiseen toimintamalliin on liittynyt ongelmia Suomen kaltaisessa harvaan asutussa maassa. Tavoitteena tulee olla aluekehitysrahojen nykyistä joustavampi ja laajempi käyttö myös investointeihin ja samalla vaikuttavuuden lisääminen. Valiokunta pitää tärkeänä jatkossa selvittää mahdollisuudet esimerkiksi kohdentaa maaseudun kehittämiseen suunnattuja varoja jäsenvaltioille ns. kansallisina kirjekuorina, jolloin komissio seuraisi ja valvoisi toimintaa tuloksellisuuden ja valtiontukipolitiikan kautta.

Valiokunta katsoo, että Suomen tulee aktiivisesti vaikuttaa EU:n monipuolisten uusiutuvien luonnonvarojen tutkimus-, kehitys- ja innovaatiopolitiikkaan liittyvien tutkimuspanostusten riittävyyteen. Maatalouden kannalta Suomen erityisolosuhteet ja tietyt kasvintuotantosuunnat (esimerkiksi sokerijuurikas ja tärkkelysperuna) huomioon ottavien tutkimus- ja kehityshankkeiden sekä innovaatioiden edistäminen on tärkeätä, jotta erityisesti vaikeuksista kärsiville tuotantosuunnille voidaan tarjota uusia tulevaisuuden mahdollisuuksia.

Metsäpolitiikasta vastaavat EU:ssa lähtökohdaisesti jäsenvaltiot. EU voi kuitenkin edistää sen täytäntöönpanoa toissijaisuusperiaatteeseen ja jaettuun vastuuseen perustuvien yhteisön politiikkojen avulla. Valiokunta pitää aikaisempien linjaustensa mukaisesti edelleen täysin välttä-

mättömänä, ettei metsäpolitiikkaa jatkossakaan siirretä EU:n toimivaltaan kuuluvaksi. Suomen tavoitteena on oltava metsätalouden kannattavan toiminnan edistäminen sekä puun ja metsäenergian tuotannon ja puun ja turpeen yhteiskäytön lisääminen kansallisilla päätöksillä. Päästökauppaan liittyen tulee huolehtia ohjausjärjestelmien toiminnasta siten, että uusiutuvan energian tuotannolle yhteisesti asetetut tavoitteet saavutetaan. Suomen tulee edistää EU-koordinaatiota niissä tilanteissa, joissa unionissa valmistellaan metsäklusteriin välillisesti vaikuttavaa lainsäädäntöä. Sisämarkkinoiden toimivuus on sinänsä metsäteollisuuden kannalta keskeinen tekijä. Puu- ja paperituotteiden kaupan esteitä tulee edelleen poistaa sisämarkkinoilta. Lisäksi EU:n tulee panostaa erityisesti metsäklusterin uusiin tutkimus- ja kehittämistoimiin sekä kestävä teknologian kaupallistamiseen ja käyttöönoton edistämiseen.

Suomen järjestelmää eduskunnan osallistumisesta unioniasioita koskevaan päätöksentekoon on pidetty hyvänä tapana varmistaa parlamentin ja valtioneuvoston yhteistoiminta. Valiokunta korostaa, että järjestelmän käytännön toimivuuden kannalta on olennaista, että valtioneuvosto tuo käsiteltävät EU-asiat eduskuntaan riittävän varhaisessa vaiheessa, jolloin vaikuttamisen mahdollisuudet ovat vielä olemassa.

Valiokunta kiinnittää lopuksi erityistä huomiota myös siihen, että valiokunta kohtaa työssään toistuvasti kansallisen lainsäädännön ja EU-lainsäädännön yhteensovittamiseen liittyviä hankalia oikeudellisia ongelmia, joihin sisältyy usein myös tulkintakysymyksiä. Hallituksen esitystä laiksi tilatukijärjestelmän täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta koskevassa mietinnössään (MmVM 12/2008 vp — HE 52/2007 vp) valiokunta on esimerkiksi joutunut käsittelemään EU-lainsäädännön ja kansallisen lainsäädännön hankalia tulkintaongelmia. Yhteisölainsäädäntöä koskevat tulkinnat saattavat varsin yllättävästikin kaventaa kansallista toimivaltaa ja liikkumavaraa maatalouspolitiikassa. Valiokunta pitääkin välttämättömänä, että kansallisen lainsäädännön ja yhteisölainsäädännön tulkintakysymysten ratkaisua voidaan jatkossa

hoitaa ministeriöissä ja ministeriöiden välillä nykyistä paremmin. Erityisen tärkeää olisi kyetä varmistamaan yhteisöainsäädäntöä koskevat tulkinnat ja soveltamiskäytännöt jo säädösten laadintavaiheessa nykyistä kattavammin.

Lausunto

Lausuntonaan maa- ja metsätalousvaliokunta esittää,

että suuri valiokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 7 päivänä toukokuuta 2009

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Jari Leppä /kesk	Pentti Oinonen /ps
jäs.	Susanna Haapoja /kesk	Klaus Pentti /kesk
	Hannu Hoskonen /kesk	Erkki Pulliainen /vihr
	Anne Kalmari /kesk	Kari Rajamäki /sd
	Johanna Karimäki /vihr	Arto Satonen /kok
	Lauri Kähkönen /sd	Pekka Vilkuna /kesk
	Esa Lahtela /sd	vjäs. Matti Kangas /vas
	Mats Nylund /r	Heikki A. Ollila /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Jaakko Autio.

ERIÄVÄ MIELIPIDE

Perustelut

EU:n yhteinen maatalouspolitiikka (CAP) ei perustu oikeudenmukaiseen ja tasavertaiseen eri maiden ja tuotantosuuntien kohteluun, eikä sitä leimaa pitkäjänteisyys. EU:n maatalouspolitiikassa on jatkettu korkeimpien tukien suuntaamista Keski-Euroopan hyville viljelysalueille.

Suomi piti jäsenyyden reunaehdoissaan keskeisenä työvaltaisen kotieläintuotannon jatkuvuuden varmistamista. Kansallisten maitokiintöiden merkitys on tukea nimenomaan vaikeampien tuotantoalueiden maidontuotantoa.

Yhteisen maatalouspolitiikan oikeutus voi syntyä vain yhtenäisistä ja kestävästä sekä oikeudenmukaisista periaatteista. Osittainen kansallistaminen turvaisi suomalaisen kotieläin- ja maidontuotannon säilymistä.

Euroopan sosialidemokraattien linjaus maataloustukien suuntaamisessa on tukien yksinkertaistaminen, ylärajan asettaminen tuelle, pien- ja perhetilallisten toimeentulon turvaaminen, tukien läpinäkyvyys ja kontrolli ja se, että jäsenmaiden omat tukijärjestelmät täydentävät esimerkiksi poikkeuksellisten luonnonolosuhteiden tuomia haittoja niitä kompensoiden.

Kansallisen edun varmistaminen edellyttää tiivistä yhteistyötä niiden kanssa, jotka tukevat meidän tapaamme heikkojen tuotanto-olosuhteiden ja perhevilmjelmien tulevaisuutta.

Valtioneuvoston selonteko EU-politiikasta lähtee geenimuunneltujen tuotteiden osalta siitä, että viljelijöillä pitää olla oikeus geenimuuntelusta vapaaseen tuotantoon ja sitä kautta kulut-

tajilla geenimuuntelusta vapaisiin tuotteisiin. Suomen kanta EU-neuvotteluissa on, että jokainen jäsenmaa saisi itse päättää, salliiko se geenimuunneltujen kasvilajikkeiden tuotannon ja käytön omalla maaperällään.

Geenimuunneltujen tuotteiden viljelyä Suomessa on perusteltu erityisesti kilpailukykyyn liittyvillä argumenteilla. On muun muassa vedottu kasvien tautisietoisuuteen sekä paremman sadon saatavuuteen. Kuitenkin geenimuunneltujen tuotteiden kohdalla on erityisesti se ongelma, ettei niiden haitallisia ympäristövaikutuksia tiedetä. Hyvänäkin pidetty lajike voi osoittautua tuhoisaksi muulle luonnolle.

Geenimuuntelusta vapaa tuotanto voi olla Suomelle myös kilpailuetu. Suomi voisi geenimuunneltujen tuotteiden kieltämisellä osoittaa kaukonäköisyyttä ja olla valinnallaan puhtaan ruoan tuottajamaa.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että selvitetään EU:n maatalouspolitiikan osittainen kansallinen toteuttaminen ja että

Suomen tulee julistautua geenimuuntelusta vapaaksi maaksi ja kieltää geenimuunneltujen tuotteiden käyttö kokonaan valtiomme alueella eikä käydä neuvotteluja Euroopan unionin kanssa kansallisesta päätännästä geenimuunnellusta tuotannosta.

Helsingissä 7 päivänä toukokuuta 2009

Lauri Kähkönen /sd
Pentti Oinonen /ps
Matti Kangas /vas

Kari Rajamäki /sd
Esa Lahtela /sd